



Այս ամիս այնտեղ կերակրուին : Հաշիւ կը լայն թէ ընդ ամենը 21,400 հոգիի չափ գործաւոր կը գըտնուին , որոնք աշխատելու կարողութիւն ունին , բայց հիմակուհիմայ գործ չկայ : Տխուր խորհրդաձուլութիւններ կը ներկայանան մարդու մտքին մէջ , երբոր կը մտածէ թէ այս անգործ ինքն անձինքը ի՞նչպէս պիտի անցնեն ձմեռը :

Սոսերս եղբայրսիրական փառաւոր հացկերոյթ մի տրուեցաւ Անդրկոյ Ստեփէնտ քաղաքը զաղղիացի սււ անգղիացի պատերազմական նաւուց նստաստեացը : Այս բարեպատեհ ամբիւ ջերմեանդ ու բերկրալի ցայցեր եղան ի նպաստ դաշնակցութեան Վաղղիոյ ու Անդրկոյ տէրութեանց , և ուրախութիւն աղաղակներով գինիներ խմուեցան ի կենդանութիւն Անդրկոյ թագուհւոյն , Վաղղիացւոց կայսեր և կայսրուհւոյն : Բոլոր քաղաքը տոնախմբութեան մէջ կը գտնուէր այս եղբայրսիրական հացկերութիւն օրը :

## ԱՅՊԱՅԻՆ

Կոստանդնուպօլսոյ ամենապատիւ սրբազան Պատրիարքը , խորհրդակցութեամբ Կրօնական և Վաղղաքական ժողովոյ , հարկ համարեցաւ կոնդակ մի հըրատարակել զգուշացնելու համար իւր հոգեւոր հօտը , այսինքն թուրքաստանի հայազգի բարեպաշտ ժողովուրդը , այն ամեն հայերէն լրագիրներէն ու բանասիրական թերթերէն , որոնք կամ իրենց վերջեր հազեցնելու համար , կամ շահամոլութեամբ , ամեն տեսակ սուտ , անհիմն և խայտառակ լուրեր կը հրատարակեն առանց խղճի , թէ աշխարհականաց և թէ եկեղեցականաց դէմ :

Այս պատկառելի կոնդակաւ սրբազան Պատրիարք հայերնիս կը պատուիրէ որ բարեպաշտ ժողովուրդը չկարգալ մանաւանդ այն հայերէն թերթերը , որոնք ոչ միայն բարոյականութեան և բարի վարուց դէմ թունալից յօդուածներ կը թարգմանեն և կը հրատարակեն , այլ և քրիստոնէական սուրբ հաւատքը և լուսաւորչական սուրբ կրօնին հիմունքը տապալելու նպատակաւ , կը յանդիման Վաղղիոյ մէջ անդամ դատապարտեալ գիրքերը թարգմանել և հրատարակել ի զայն թակուածութեան բարեմիտ ժողովուրդեան :

Յիշեալ պատրիարքական արժանայարգ կոնդակը Կ. Պօլսոյ ամեն եկեղեցիները կարդացուելէ ետեւ , թուրքաստանի բոլոր հայաբնակ գաւառներն և սյուղարկուեցան , և անցեալ կիրակի օրը մեր առաջնորդական փոխանորդ գերապատիւ տէր Յակոբոս վարդապետը սուրբ Ստեփանոս եկեղեցւոյն մէջ կարդաց զայն ի լուր ընդհանուր ժողովուրդեան :

Այս կոնդակը ամենակարեւոր գրուած մի ըլլալով հարկ համարեցինք ներկայ թուոյն Բանասիրականին մէջ հրատարակել զայն ի տեղեկութիւն և ի շինութիւն մեր հեռաւոր ընթերցողաց :

Ի վրայ անդեկութիւն ունենալու Կրօնական աստուծութիւններ ընել որովք սխալներով և ամբարշտութիւններով շատ մը թերթեր լեցուեցան : Եկեղեցականները սարսակելն սկսելով քրիստոնէութեան դէմ աստիճանգ մտան : Ապաքէն Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ կը բեր իրեն մարդ ինքզինքը երբեք անովալ ձանջած չէ , ինչպէս և սրբազան Պօլսոյ Առաքեալ մեղադրաց զլուսինքը կը ձանջար . ուստի եկեղեցականները իրենց դէմ եղած հրատարակութիւններուն մինչև անդամ անթի յարաութիւններուն համբերել ի Քրիստոսէ Տեա րմէ սովորած են . բայց Քրիստոսի Եկեղեցւոյ հաւ անխալ ըլլալով Եկեղեցւոյ արջածնէից անհր զի պարտքն է անոյեան կանգնել մշտաբար լողովութեամբ :

Ըովհանս այնպիսի հրատարակչաց վառիւքը յ. 15 , որ նոր քան մը ըսած գտնուելու և սինկրոր գրուածներու կարեւորութիւն մը տալով ժողովուրդեան հետաքրքրութիւնը շարժել և անով ստակ վստաւելիլ է ժողովուրդեան զայն թակուածութեան առեւելքը , ուստի այս պիտի խմբագրենք յայտնապէս վստակար են ազգին և սուրբ Եկեղեցւոյ և չեն անոնք ո՛չ Հայ և ո՛չ Քրիստոնեայ . վասնզի հայութեան և քրիստոնէութեան նախատինքն են : Մինչդեռ Եկեղեցականին Եկեղեցականութեան օրէնքը սաղապանել մոլեռանդութիւն կանուանեն իրենք ուրիշ բան չեն բայց եթէ անուագ և

Առաջաւորայ նախընթաց թուոյն մէջ գրած էինք :

«Թէպէտեւ քսան օր կայ որ դաւառական երկրորդ հրահանգը հասաւ , բայց դժբաղդաբար մինչև ցայսօր հարկաւոր եղած անօրէնութիւնները ի գործ չդրուեցան երեսփոխանական ժողովը հաստատելու համար : Այդպիսի գործոց այժմեան ցաւալի վիճակին մէջ յիշեալ ժողովոյն փութով հաստատուելը շատ հարկաւոր կը համարուի . վասնզի կրնայ օրինաւոր որոշում տալ որ և է ազգային կարեւոր խնդրոյ մը , և անկարգութիւնները անհետ ընել » :

Վիճակիս առաջնորդական փոխանորդ Չիլինկիրեան գերապատիւ Յակոբոս վարդապետը այս յօդուածը կարդալով և առ մեզ ուղղեալ յատուկ նամակաւ մը մեր գրածներուն իրաւունք տալէ ետեւ , այսպէս կը յաւելու .

«Ասկէ յատա՞ջ նուազ քանի քանի անգամ թախաններ էի մեր ամենապատիւ սրբազան Հայրը այս մասին , որպէսզի Սահմանադրութեան երկրորդ արհեստութիւնը օր յառաջ փութացնելով , թէ թաւակաւ խորհրդոյն բերել թեթեւայ և թէ բոլոր ազգային գործոց բարեք կարգադրութեան և հաստատութեան պարտաւ ամբողջութեան ըլլայ : Եւ արդ ամիսէ մը ի վեր է , որ միեւնոյն մեր փափաքած երկրորդ հրահանգը քաղաքս հասած է և դժբաղդաբար անգործաբերի կը մնայ . . . . . Այս այս երեք անգամէ որ (Օրհնական ժողովոյ անդամները յատա՞ջ նորդարան կը հրաւիրեմք , և ցաւօք սրտի կը սեմ թէ երկու երեք անգամներ իբրեւ անդայ » այս մասին անտարբեր կը մնան իրենց պարտաւորութեան :

«Այնքանները , ուրանց մեծապատիւ երեւելեաց միջոցաւ յորդոր ալ նուիրեցի (թերեւս պատասխանատուութեան ազատ մնալու համար) , բայց դեռ իր դանդաղիւ գալ նիստ ընելու : Ուստի այս երկու երեք օրս թէ և անձամբ հիւանդ , այլ պարտ համարեցի ծանուցանել և ձեր պատուականութեան , որ իսէր Ազգին բարեհաճիք սիրայորդոր լինել արժանաշարք անդամոց (Օրհնական ժողովոյն ) յորոց կախում ունի գործադրութիւնն յիշեալ հրահանգին » :

Չեմք կրնար ուրանալ հոգեւոր հովիւի մը դժուար կացութիւնը , յորժամ իւր բանաւոր հօտեր կայտառութեան և տարաձայնութեան մէջ կը գտնուի . քանզի առանց միաբանական սիրոյ անկարելի է ազգային Սահմանադրութեան անօրէնութեանց գործադրութիւնը , ուր որ ըլլայ : Վասնորոյ խոհական հոգեւոր հովիւ մը հոգ տանելու է որ երկպառակութեան հօտը մարէ մինչդեռ տակաւին մոխրոյ ներքեւ է . վասնզի արժարժեք է ետեւ գծուարին կը լայն դանի մարելը :

«Հայանի է ամենուն , թէ իզմիթի երեւելիները ըստ մեծի մասին վշտացած են որ իրենց առաջնորդական փոխանորդը ընդհանուր ժողով չուզեց գումարելու ի մասին շինութեան խաչկալին , երբոր իրենք խնդրեցին և ամենապատիւ սրբազան Պատրիարք

անտանձ և անբարոյական ազատութեան մոլեռանդ կուտ պաշտններն են արդեամբ և սրտիւ : Ժողովուրդը եւ ջանկարներու համար կը ընին աղեղնութենէն ազատելու է իրեն , որպէսզի իրենք բռնաձեռն ժողովուրդեան վերայ , և մինչև կրկին յատուալովութեան ալ թշնամի հանդիսացած են . վերջապէս զԱստուած , գրիստոս իսկ ըսաւ քանց իւրեանց կը բացատրեն :

Ուստի ըստ որոշման և խորհրդոյ Կրօնական ժողովոյ կը պարտաւորեմ զՁեր սիրելութիւնը որ առաջնորդ կամ քարոզիչ կամ աւագերեցդ եւ ժողովուրդեան Աստուծոյ ի Զմեռեմիս և ի թեմա նորա , որ յատուկ ատենախօսութեամբ ջանայք գգուչալն Աստուծոյ սիրելի ժողովուրդը այն թունալից հրատարակութիւններէն որոնց մէջ բազմաթիւ սուտ և զայն թակուածութիւն լուրեր խմուեալ ըլլալն զատ Քրիստոնէական սուրբ հաւատոյ դէմ հեղինակուած կամ թարգմանուած յօդուածներ ալ կան : Արդէն անոնք որ Քրիստոսի ու իր սուրբ Եկեղեցւոյ դէմ յանդգնած են հերքուած են ի Քրիստոսէ . ուստի և դուք հեճեցե՞ք անոնք լուր լու ժողովուրդեան Աստուծոյ , հերքեցե՞ք անաչառ համար ձախութեամբ բոլոր այն թերթերը , որ ուղղակի կամ անուղղակի Հայաստանեայց սուրբ Եկեղեցւոյ վարդապետութեանց կը հակառակին , և սօտար վարդապետութիւններ խառնել կուզեն համարձակապէս կամ կեղծաւորութեամբ , և ձանջուցե՞ք ժողովուրդեան , որ անոնք

հայերնիս ալ յատուկ պատուէր յուղարկեց այս գումարման համար : Թաղական խորհուրդը այն ժամանակը չուզեց իւր բերել թեթեւայնել , և հիմա որ թեթեւայնել կուզէ , ազգայնոց կողմանէ ալ յօժարամտութիւն չտեսնուիր դժբաղդաբար :

Իրոց այս ցաւալի վիճակը մեր առաջնորդական փոխանորդին պարտաւորութիւնը և ջանքը շատ կը դժուարացնէ : Այսու ամենայնիւ կը յուսամք թէ իւր հայրական յորդորանօքը և իւր խոհական ազդու իրաւաներովը , նմանապէս ազգասիրական գործակցութեամբ մեծապատիւ երեւելեաց , վերջապէս պիտի յաջողի համաձայնութիւնը , որչափ որ կարելի է , վերահաստատել իզմիթի Հայոց մէջ և դաւառական երկրորդ հրահանգը ի գործ դնել » ազգային երեսփոխանական ժողովը կազմելու համար :

Մեր ընթերցողները յիշեալ հրահանգին օրինակը պիտի տեսնեն լրացողս Բանասիրականին մէջ :

Այս հրահանգին գործադրութեան վրայօք հետեւեալ պաշտօնական տեղեկութիւններն ևս յուղարկուած են . որոց վերայ մեր զմեռնացի ընթերցողաց ուշադրութիւնը կը հրաւիրեմք :

1. Հիւսիսաստարանայ մէջ թարգմանութեան կամ ուրիշ պաշտօնիւ դանուող ազգայինք ի թէ բնիկ օսմանեան հպատակ են , օտար աւերութեան հպատակ չեն համարուիր . ուստի ասոնք ալ անխնայ կրնան մասնակցիլ ընտրութեանց այն ամեն իրաւունքներուն , զորս ուրիշ ազգայինները կը վայելեն Սահմանադրութեան շնորհիւ :

2. Իսկ օտար տէրութեանց հպատակ դանուող ազգայինք , ըստ Սահմանադրութեան , չեն կրնար երեսփոխանութեան ընտրող և ընտրելի ըլլալու . նոյնպէս և ոչ Վաղղաքական ժողովոյ անդամ ըլլալու : Այսու ամենայնիւ օտար տէրութեանց հպատակները բաց ի Երեսփոխանութեան և Վաղղաքական ժողովոյ պաշտօններէն , որիշ ազգային պաշտօններու մէջ կրնան ընդգրկուիլ :

Հնդկաստանի Շաւլա կղզւոյն Սուրբայա քաղաքէն ներկայ տարւոյն Օգոստոսի 26 ամսամուտով , հետեւեալ կը գրեն մեզ :

«Անդրեմ այսուհետ այս քանի հատոր օրագրաց իմ կողմանէ չստորագրես , այսինքն Միլոն , Ծաղկն , և Եւրոպան . քանզի ոչինչ արժանի ծանօթութեան բան չեմք կարգում , եթէ ոչ Սահմանադրութիւնն և վարդապետաց պատմութիւնն : Միայն խնդրեմ իմ կողմանէ ստորագրես որ չարուեստի գտնեմ Արշալոյսն , Մասիսն , Համարաբերն և Յաղմակն : Ես տեղս գտանում ամ ուղղակի Թրքաղունքն և Կիլիկիան , որ կը լինի բոլորն 6 հատ . բաւական է » :

Այս յօդուածէն կը տեսնուի , որ Հնդկաբնակ Հայոց ևս զգուշեց պատճառած են լրագրաց մէջ ի ներքին գրուածները և վիճարանութիւնները ի մասին ազգային Սահմանադրութեան և կղերականաց :

Բնաւ արժէք չունին : Զանցուցիք նաեւ որ այդ տեսակ բաներ հրատարակուելը իրենց մոլի կրկնք զինուցած արդիւններ են , և այնչափ շահախնդր են , որ կը վաւազին նաեւ իրենց գրուածներուն կրօնականներէն բանադրուելու արգելովը . որպէսզի ժողովուրդեան հետաքրքրութիւնը շարժեն և աւելի ստակ վստաւելին :

Հիւրեկեք նաեւ գտնուի , որ զոմաղան անխոճեմ գրուածներով շինել երեսփոխանին կը բաւեն , որ պաշտպան հաւատոյ կարծիքով ինքզինքնին հաւատքն ու Եկեղեցին իրենց կրկն խաղալի ընել կը ջանան . խրատեցե՞ք ժողովուրդը որ զգուշանայ ու կարեւորութիւն չտայ այն տեսակ գրուածոց , և եթէ հնար է ըլլանաւ չկարգայ . հապա այնպիսի գրքեր կարդան որոնք իրենց հոգեւոյն օգտակար և մտաց հրահանգիչ են , որոնք բարոյական ընտիր խրատներ պարունակեն . այսինքն հմուտ , ողջմտեց անձանց գործերը , և այն լրագիրները կարդան , որոնց մէջ լուրերը հասուն քննութեամբ , ընտրանաւ գրուած են . և խմբագիրները մարդկութեան և սուրբ կրօնից հաւատարիմ բարեկամները ըլլալով ո՛չ սուրբ կրօնը և ո՛չ ազգօգուտ Սահմանադրութիւնը կը շարժարեն . և միանգամայն ազգի բերք այնպիսի մոլորամիտներուն ուղղութեամբ համար :

Ողջ լուրք ի Տէր զօրացեալ :  
Գրեցաւ ի Պատրիարքարանի Հոյոյ ի Կ. Պօլս , յամի Տեառն 1864 , և ի Սիպակմբեր ամսոյ 22 :

— Պալատական տէր Զակորը՝ իւր կատարեալ զգիւմը յատուկ աղիքադրով մի առ ամենապարտաւորապէս Պատրիարք Զայրն յուղարկած ըլլալով շնորհիւ քաղաքիս ազգային երեւելի անձի մը, «Երբին Սրբազնութիւնը՝ իւր հայրական պիտութեամբը հաճեցաւ թոյլ տալ որ յիշեալ քահանային փիւրջը վրան առնելով՝ սուրբ եկեղեցւոյն դասը կային առանց առայժմ մասնակցի ըլլալու ժամերգութեանց ազգ առնելով միանգամայն թէ տէր Զակորը դասատուին ներքեւ կը դասնուի և թէ Կ. Պօլսոյ Կրօնական պատկանելի ժողովը անոր դատը տեսնելու և քննելու վերայ է. ուստի՝ յետ այսորիկ ինչ վճիռ որ կը տրուի, պիտի իմացընէ։

Հետեւեալ նամակը սուրբ Լորուսաղէմէն ընկալաք՝ ի հրատարակութիւն։

Լորժանապատիւ խմբագիր Լորժալոյս լրագրոյ։

Խնդրեմ՝ ձեր ազդասէր լրագրոյն մէկ էջին մէջ սա հետեւեալ ազգային տեղեկութեան անկիւն մի շնորհէք, որ ի սուրբ Դանիւղ պատահած դէպքին համառօտ նկարագրութիւնն է։

Վանի որ ներկայ դարուս մէջ ազգային պատուական լրագիրը յամենայն ժամ պատրաստ և ազգային ամենայն տիպի իրաւունքը անգամ պաշտպանելու, խոհեմութիւն չէ ուրեմն որ և ինչ պատահեալ ազգային դէպք մը կամ զրկողութիւն և բռնաբարեալ անիւրաւութիւն մի՝ որ ազգին մէջ երբեք պակաս չէ, մանաւանդ սուրբ Լորուսաղէմայ գիտմամբ, լուրջ կամ զանցառութեամբ ծածկել. վասնզի մինչև ցարդ ծածկելով բաց ի միասին ուրիշ բան մը չհասցնանք. ուստի վերոյիշեալ դէպքը հետեւեալ կերպով եղև։ Ի 25 Սեպտեմբեր ամսոյ ուրբաթ օր ժամը շուկէսին Քրիստոսի սուրբ Դանիւղեան եկեղեցւոյ մէջ Զուհի կողմէն սովորութեան դուրս յանկարծակի աւելածութիւն մի և լուսնաւ մի տեսնուեցաւ, և սակաւ առ սակաւ իրենց եկեղեցւոյ բարձր յատակէն շուրջ վար թափելով Հայոց բաժնին եկեղեցւոյ յատակէն ալ լուսնաւ աւելածութիւն ըլլալ։ «Երբ Կէտին Հայոց լուսարարը՝ որ այն տեղ ուրիշ գործով մը զբաղած էր, միայնակ ինքը չկըրնալով արգիլել՝ փութով իւր տեսչին լուր տուաւ եղբւրներէն, և տեսչին ալ անմիջապէս իրեն յետ վարդապետ մի առնելով յեկեղեցին իջաւ. և տեսաւ որ Զուհի շուրջ թափել են և սպռնելով ու աւելով Հայոց բաժինը կմաքեն։ Տեսուչը դէմ կեցաւ և Զանայ գործը արգիլել. թէ այս մեք յատ-

կացեալ բաժինն է դուք ինչ իրաւունք ունիք աւելելու, որ է ձեր տեսուչը՝ կանչեցէք թող գայ։ Իսկ այս խոռվարարները՝ չտեսուչը կանչելու կամք տունին և ինչ ալ տեսուչը իւր կամօքը վար իջաւ և մէկը չտարակուսիւր որ այս խոռվարարն աղաքաբէր տեսուչն էր, ինքը կը խօսէր. բայց ինչ օրուս որ կամակորութիւնը ու անձնասիրութիւնը՝ քրիստոնէական վայել և եղբայրական սիրոյն և խաղաղութեան վեր դասելով չկամեցաւ վար իջնալ և իւր խոռվարարները զսպել. ինչու որ անոնց կամակից էր մասնաւոր թէ թելագիր. ուստի իբր յանդէսս սուտ խուլ ըլլալով հեռուէ կը խօսէր։ Իսկ Հայերը դարձեալ ընդդիմացան թէ մեր բաժինը աւելելու իրաւունք չունինք և սովորութիւնն ըստ ձեր անուրիշեանց ճշմարտեան քաղցր խօսքերով Զանային արդիւնէր թափել իրենց արդար իրաւունքը՝ ի զուր չկորսուի. և այսպէս երկու կողմէն վիճարկութիւնը շատնաւ լիք, միմեանց դէմ հակառակելու միջոցին, նային որ Զուհի կողմէն 200 հատ միսրան մէկէն դուրս ելան, որ իրենց վանքին համար 10 միսրան չուին. և սկսան աղաղակելով ոմանք շուր թափել և ոմանք աւելելու մեր բաժինը մտքով և Լոյս եղբւրներէն սոսկալի տեսարան մը կը ներկայացունէր. վասնզի Զուհի կը Զանային իրենց կամքը յատուցանէ, իսկ Հայք նոյն ջոկերով մէջ սպռնեալ եւ կ'ապփառակէին անոնց ձեռքէն. և այսպէս շփոթութեան աղմուկը բաւական միջոց տեսնելու վերջը՝ Զուհի սկսան կոչել միջոցներ ի դուրս դնել. և ահա ահալին հաստ բիրբըր (սոփա) յերեան հանեցին և ատամները կը խառնէին իրենց Հայոց միսրանները կարելի եղածին չափ քաղցր խօսքերով կը համոզէին անոնց զայրացած վայրենի կերբերը համարաւորեցանք, ոմանք ձեռքէն փայտը առնելով, ոմանք ըրածնիք քրիստոնէութեան չվայելէր, և այլ ասոր նման խօսքերով կաշխատէին վէճին վերջ մը տալ. բայց դժբաղդաբար օգուտ մը չընտաւ ալ աւելի կատուցան, և իրենց վայրենի կերբերը յատուցանելու վշտային և լոյս վերջապէս յանդէսեցան միայն մեր տեսչին վերաբերուս պատրել. այն կէտին Հայերը տեսան որ իրենց իրաւունքը պիտի կորսուի և իրենց վանքին ալ չպիտի կրնան վանել անոնց բաղմութեան նայելով. ուստի հարկադրեցաւ մեր տեսուչն փութով տեղեւոյն ոստիկանութեան լուր տալ, որ և զիւղին հայապիւր ժողովրդոց ջանասիրութեամբ քանի մի անկանոն զօրք (զապիլէ) փութով հասան և հետեւապէս հաղաբարեալ տեսութեան

կանոնաւոր զօրքերով ևս անդ հասաւ, բաղմութեանը ցրուեց և խոռվութիւնը դադարեցուց, և վանքերուն տեսուչները կանչեց։ Մերը և Լատինացի տեսուչներէն անդ, բայց Զուհի որ մինչև ցայս վաղ չերեւցաւ, անմիջապէս հաղաբարեալ լուր դրկեց որ փութով գայ. նային որ զլուսը ճերմակ արիւնջ (խաւու) մի փաթեթ բաղմութեան մէջ ներկայացաւ։ Հաղաբարեալ հաղուց Զուհի տեսչին թէ այս տեսչի բաժանորդ երեք ազգ կան, որուն հրամանաւ կը տեսնաք կամ իմ հրաման ըրաւ, մանաւանդ թէ այս լուսնաւ սովորութեան դուրս է. այս խօսքին ձայնակից եղաւ Լատինացի խոստովանահայրը։ Զուհի տեսուչը պատասխանեց թէ տեղը մեր է պէտք է որ մենք լուսնաւ, շատ լաւ, Հայոց տեղը ինչ իրաւունք ունիք լուսնաւ, ասոր ալ պատասխանեց թէ սովորութիւն ունինք, կուգին ներքեք ալ թող լուսնաւ։ Լոյս ժամանակը Հայերը պատասխանեցին թէ դուք ինչ սովորութիւն ունիք և ինչ իրաւունք մեր տեղը լուսնաւ. տեղը և իրաւունքը Հայոց կը իրարբերի. ուստի Հայերը կ'արտաւորին որ մահու չափ ճգնին իրենց իրաւունքը պաշտպանելու համար։ Լոյս ասուցեալ դարձեալ Զուհի հակառակեցան. իսկ հաղաբարեալ դարձեալ ասուցալից որ նոյն տեղը որ Հայոց կը իրարբերի՝ ինչ Հայք և ինչ Զուհի մաքրեն մինչև որ փաշային ծանուցանեմ, և անոր հրամանին համաձայն գործը տեսնամ, ասոր ալ Հայերը պատասխանեցին թէ բարեք. բայց Զուհի եկեղեցին ալ պէտք է որ այն պէս առանց մաքրելու մնայ։ Զուհի պատասխանեցին թէ այս մեր եկեղեցին է դուք ինչ կ'առնուիք։ Հայք ևս պատասխանեցին թէ՝ ինչպէս այդ ձեր եկեղեցին է նմանապէս այս ալ մեր եկեղեցին և ազգի մի իրաւունք է, ինչպէս կարելի է առանց մաքրելու թողուլ և դատի տակ ձգել։ Լոյս խօսքէն վերջը հաղաբարեալ Լատինացի լուսարարը կանչեց և հարցուց անոր թէ այս տեղս իմ կալէ. այն ալ պատասխանեց թէ Հայերը կալեն և տեղն ալ անոնց կը իրարբերի, Զուհի բան մի լուսնին այս տեղս, և երկար խօսակցութեան վերջը հաղաբարեալ տեսաւ որ իրաւունքը Հայոց է, հրաման ըրաւ որ իւրաքանչիւր ազգ իւր սեպակաւեալ տեղը թող աւել, և անմիջապէս տեսնաք մենք մեր տեղը աւել և լուսնաւ և Զուհի ալ իրենցը։ Լոյս հայապէս կ'ուրեւրեցաւ և Հայոց ազգը մեծ արիւնջեղութեան տեսցաւ այս անգամ ևս։ Լոյս դէպքերը Լորուսաղէմայ մեծ վանքերուն իւրաքանչիւր կողմանց ծանուց-

Ազգային Սահմանադրութեան գործադիր Յանձնաժողովոյն գլխաւորական երկրորդ տնօրէնութիւն։

Հրահանգ կազմութեան գլխաւորական ընդհանուր ժողովոյն

1864

Առաջնորդական վիճակ Զմիւռնիք։  
Կոնստանդնուպոլիս (Իզմիր վայրիկի)։

Առաջնորդական փոխանորդ Յակոբու վարդապետ։

ՄԱՍՆ Ա.

Նախապատրաստութիւն։

Գլխաւորեալն մէջ թաղական խորհուրդներն կազմուիլ ետեւ, որոնցմէ յանձնաժողով կը փութայ այս Բ. անօրէնութեամբ գաւառական վարչութեանց կազմութեանը վերաբերեալ ներկայ հրահանգը խրկել բոլոր այն վիճակաց, որ արդէն Ա. հրահանգը կատարեալապէս զործադրուելու տեղեկագիրը հասած և յանձնաժողովն ընդունուած է իբրեւ օրինակ և վաւերական, և Առաջնորդական սահմանայ բաղձման ցուցակին մէջ Սահմանադրութեան պահանջած բարեկարգութիւններն կը դրուական վարչութեան կողմանէ անօրինուած է։

Ըստ որում գաւառական վարչութեանց կազմութիւնը յար և նման պիտի ըլլայ՝ կողմնական վարչութեան ժողովներուն (Սահմ. յօդ. 98), ուստի Առաջնորդական սահմանայ բաժանեալ արդի աղաւաղեալ դրութիւնը՝ Սահմանադրութեան տրամադրութեանը համաձայնեցընելու անհրաժեշտ կարեւորութիւնը տեսնուած է։

Հետեւապէս Ազգային Առաջնորդական վիճակներն՝ Տէրութեան գաւառական բաժանմանց համաձայն կազմակերպելու որոշուած է։

Ուստի ամեն Առաջնորդ՝ որ կողմնական վարչութեան կողմանէ Զգրկայ հրահանգը կ'ընդունի, պարտի

անմիջապէս իր վիճակին օգնական ժողովը յատուկ դատարարով, և անոր օժանդակով իր կամքը ամեն բանով առաջ հետեւեալ բարեկարգութիւնները կատարել՝ եթէ տեղի կայ։

Միւս իրեն Առաջնորդական վիճակ համարուելու համար որոշուած և հրահանգին ձեռնարկուած կողմնականութիւնէն դուրս գտնուած քաղաք և ուսան կամ գիւղեր՝ որք մինչև ցարդ իր առաջնորդութեանը թիւակէն կը համարուէին՝ զանոնք բաժանել. ու յատուկ նամակներով իրենց թաղական խորհուրդներուն ծանուցանել՝ որ այսուհետեւ այն Առաջնորդին իրաւաստ թիւան ներքեւ պիտի մտնեն՝ որ իրենց գտնուած կուսակցութեան կամ բզեխութեան մէջ կը նստի։

Երկրորդ այն քաղաքներն, աւաններն կամ գիւղերն՝ որք իր վիճակին համապատասխանաբար կուսակցութեան կամ բզեխութեան մէջ են, և մինչև ցարդ ուրիշ Առաջնորդի մը իրաւաստութեան ներքեւ կը գտնուին՝ ու թաղական խորհուրդս ուղղեալ նամակներով, փոխադարձաբար հրաւիրել, որ զան իւր առաջնորդական վիճակին սահմանը մտնեն. և ըստ այնմ մասնակից ըլլան այս Բ. անօրէնութեան հետեւանց ըլլալու ընտրական գործադրութեանը և ուրիշ Ազգային անօրէնութեանց։

ՄԱՍՆ Բ.

Գաւառական ժողովը։

Կազմութիւն — Եւ եղանակ բաղձման։

Յօդուած 1. Իւրաքանչիւր գաւառի մէջ հաստատուելիք գաւառական ժողովոյ քանի հոգիէ բաղկանալ հարկ ըլլալու բնակչաց թուոյն համեմատութեամբ իրարմէ զգուշացնելու վարչութիւնը Առաջնորդաց հետ խորհրդակցութեամբ որոշած ըլլալով, կը ծանուցանէ որ Զմիւռնիք Առաջնորդական վիճակին գաւառական ժողովը . . . երեսու խաններէ պիտի բաղկանայ։

Յօդ. 2. Կեդրոնական ընդհանուր ժողովոյ օրինակին

համաձայն, գաւառական ժողովոյ ալ 1/7 մասը եկեղեցւոյ կան երեսուստեալ պիտի կազմեն. զորս վիճակին մէջ զընտնուած բոլոր եկեղեցականք պիտի ընտրեն. 4/7ը Առաջնորդական քաղաքին մէջ զտնուած երեսուստեալ ընտրողներն պիտի ընտրեն և 2/7ն ալ գաւառին զտնուած թիւակէն կողմանէ պիտի ընտրեն. Եւ թէ թէ Զմիւռնիք վիճակին գաւառական ժողովը պիտի բաղկանայ. Եկեղեցական երեսուստեալ . . . 5

Առաջնորդական քաղաքին ընտրեալալս. Երեսուստ. 20

Առաջնորդական թիւակէն . . . 40

ՄԱՍՆ Գ.

Ընտրութիւն եկեղեցական երեսուստեալ։

Յօդ. 5. Եկեղեցական երեսուստեալներն կրնան ըլլալ եպիսկոպոս, վարդապետ և թէ քահանայ. բայց պէտք է որ 50 տարին լրացուած և գոնէ 5 տարի առաջ ձեռնուած զրուած ըլլան, և որ և ինչ գաւառական տակ չգտնուին։

Յօդ. 4. Առաջնորդ քաղաքին մէջ գտնուած բոլոր և կողակցականներն բաղկացեալ համադրմամբ ժողով մը կազմելով օգնական ժողովին հետ միասեղ Առաջնորդանիստ քաղաքին մէջ և կամ մինչև 4 ժամ հեռաւորութեամբ անոր մերձակայ գիւղերուն մէջ գտնուող բոլոր վերջնական համադրմաններն ունեցող եկեղեցականաց ցուցակը պիտի պատրաստէ. և իւր իրաւաստութեան ներքեւ գտնուող բոլոր եկեղեցականաց իւրաքանչիւրին մէկ մէկ օրինակ վիւր օր առաջ պիտի խրկէ, հրաւիրելով զիրենք որ այն անուններուն մէջն ընտրուելու երեսուստեալ որոշեալ թուոյն համեմատ անձանց անուն քուէ թուով մը վրայ դրեն և զայն ստորագրեալ նամակի մը մէջ ծրարելով իրեն խրկեն մինչև որոշեալ օրը։ Հասցէին վրան կամ տակը «Վոյն Եթուղի» . . . (այս անուն) քահանայի գրուած։

(Մնացորդը յաջորդ քաղաք)։

Ի ՏՊԹ.ԲԱՆԻ ԱՐՇԱՆՈՒՍՈՑ Ծ.ԲԱ.ԲԱՏԵԱՆ